

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Patrian näkemyksen mukaan puolustus- ja turvallisuustoimialan yritykset tulisi rajata julkisuuslain soveltamisalan laajennuksen ulkopuolelle (ehdotettu 5§), jäljempänä todetuilla perusteilla. Patrialla ei ole hoidettavana viranomaisen hallintotehtäviä eikä sen toimintaan soveltu muutoinkaan julkisen hallinnon lainsäädäntö. Patrian toiminnan julkisuudesta ei ole myöskään säännelty erityislainsäädännössä. Täten yhden julkista hallintoa koskevan lain soveltamisalan ulottaminen Patriaan tai muuhun yritykseen silloin, kun sen katsottaisiin harjoittavan muuta kuin kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa, tekisi sääntelystä erittäin tulkinnanvaraista. Puolustusalan yrityksen kohdalla tätä ei voida pitää hyväksyttävänä yksinomaan maanpuolustuksen ja kansallisen turvallisuuden näkökohdista katsottuna.

Mikäli julkisuuslain soveltamisalaa laajennettaisiin esitetyllä tavalla ja koskien myös puolustus- ja turvallisuustoimintaa, on todennäköistä, että puolustus- ja turvallisuusalan yrityksiin kohdistettaisiin tietopyyntöjä hybridivaikuttamisen ja maanpuolustukseen liittyvän tiedonkalastelun tarkoituksessa. Luonnollisesti julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen lisäisi myös merkittävästi yritysten hallinnollista taakkaa, tarkoittaen investointeja tietojärjestelmiin, henkilöstöön ja heidän kouluttamiseensa. Käytännössä yrityksen asiakirja- ja tiedonhallinta pitäisi rakentaa kokonaan uudelleen.

Patria kehittää puolustus- ja turvallisuusteknologiaa sekä niihin liittyviä palveluita koti- ja ulkomaisten viranomaisten käyttöön. Myytävien tuotteiden ja palveluiden tuotekehitystä tehdään joko omaehtoisesti tai viranomaisten tilauksesta. Patrian kehittämiin tuotteisiin ja teknologiaan sekä palveluihin liittyy merkittävästi tietoa, mikä olisi viranomaisessa julkisuuslain 24 §:n perusteella salassa pidettävää. Tiedon paljastuminen voisi tarkoittaa Suomessa Puolustusvoimien suorituskyvyn paljastumista.

Patria-konsernin emoyhtiössä (Patria Oyj) Suomen valtion välitön omistus on 50,01%, joten konsernin emoyhtiön voidaan katsoa olevan julkisyhteisön määräysvallassa kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Patria-konserniin kuuluu lukuisa joukko suomalaisia ja ulkomaalaisia yrityksiä, jotka Patria Oyj omistaa joko suoraan tai välillisesti konsernirakenteen mukaisesti. Osassa konsernin tytäryhtiöissä Patrian omistus on alle 100%, joten niissä on myös muita

omistajia. Se, toimivatko kaikki Patria-konsernin yhtiöt kilpailutilanteessa, on lausuttavana olevan mietinnön perusteella hyvin tulkinanvaraista.

Asiassa on huomioitava, että osalla Patria-konserniin kuuluvista yrityksistä on Suomen Puolustusvoimien kanssa strateginen kumppanuussopimus, jonka mukaisesti vastataan muun ohella Puolustusvoimien maa-, meri- ja ilmavoimien kaluston kunnossapidosta niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Lisäksi Patrialla on merkittävä rooli Puolustusvoimien ja turvallisuusviranomaisten johtamisjärjestelmien kehittämässä. Strateginen kumppanuussopimus muodostaa kokonaisuuden, jolla Patria toimittaa Puolustusvoimien suorituskykyjen kannalta kriittisiä palveluita. Kyse ei ole kuitenkaan julkisen hallintotehtävän hoitamisesta.

Strategisen kumppanuussopimuksen kattama hankintakokonaisuus on toteutettu julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) 68 §:n 2 momentin nojalla soveltaen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaa (SEUT 346 1 b). Vastaavasti ulkomaalaiset viranomaiset hankkivat Patria-konserniin kuuluvilta yrityksiltä tuotteita ja palveluita oman maansa hankintalainsäädännön perusteella tai SEUT 346 artiklaan perustuen. Turvallisuusvaatimuksista johtuen viranomaisten hankinnat perustuvat harvoin täysin avoimeen tarjouskilpailuun, johon kuka tahansa voisi osallistua.

Lisäksi Suomen tai muiden maiden puolustusvoimien hankinnat voivat perustua valtioiden välisiin tuotekehitysohjelmiin tai EU:n koordinoimaan tuotekehitykseen. Kukin valtio tekee hankinnan ko. ohjelmasta, ilman avointa tarjouskilpailua. Vaikka puolustusalan yritykset osallistuvat harvoin täysin avoimiin viranomaisten kilpailutuksiin, yritykset tosiasiallisesti kilpailevat toistensa kanssa kansallisesti tai kansainvälisesti.

Lausuntopyyntöä kohteena olevassa mietinnössä todetaan, että selvityksen perusteella ei ole voitu täsmällisesti määrittää sellaisia julkisyhteisön määräysvallassa olevien yhteisöjen tai säätiöiden toimialoja, joiden tulisi erityisesti kuulua julkisuuslain soveltamisalaan. Tämän vuoksi mietinnössä on päädytty kokonaisvaltaisempaan soveltamisalan laajentamista koskevaan sääntelyratkaisuun. Kuten Patria edellä toteaa, valtion määräysvallassa olevat puolustus- ja turvallisuusalan yritykset tulisi nimenomaisesti rajata soveltamisalan ulkopuolelle.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Puolustus- ja turvallisuustoimiala tulisi arvioida erikseen kuten kohdassa Yleisperustelut on lausuttu.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Patria-konserniin kuuluvilla yhtiöillä ei ole perusteluissa todettuja julkisia hallintotehtäviä, vaikka osa palvelutuotannosta tuotetaan sopimusperustaisesti puolustus- ja turvallisuusviranomaisille. Konserniin kuuluvien yritysten operatiivista toimintaa kehitetään markkinaehtoisesti ja kilpaillen muiden puolustusteollisuusyritysten kesken.

Lausuntopyyntöön kohteena olevassa mietinnössä ei ole riittävällä tavalla huomioitu sitä, että suunniteltu julkisuuslain soveltamisalan laajennus kattaisi mahdollisesti myös SEUT 346 artiklan nojalla tehtävät hankinnat ja sopimukset sekä niihin perustuvan toiminnan (kuten Puolustusvoimien ja Patria-konserniin kuuluvien yritysten välinen strateginen kumppanuus) sekä julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) tarkoittamat suorahankinnat ja niihin perustuvan toiminnan.

Maanpuolustukseen ja turvallisuuteen liittyvät edellytykset ja vaatimukset tulisi huomioida julkisuuslakia päivitettäessä tai erityislainsäädännössä.

Jatkovalmistelussa on syytä huomioida, että kaupallisilla markkinoilla tapahtuvan liiketoiminnan ja muun toiminnan määrittelyn tulisi lainsäädännössä olla yksiselitteistä niin, ettei tulkinnan hallinnollinen taakka siirry tietopyyntöjen myötä yrityksille ja resursseja vaativaan tuomioistuinkäsittelyyn. Koska puolustustoimiala sekä sen asiakkaat herättävät voimakasta mielenkiintoa ulkopuolisissa, tulisi tietopyyntöjen määrä yrityksissä lisäämään merkittävästi. Yritysten tiedonhallintaa ei ole kehitetty viranomaisen asiakirja- tai tiedonhallinnan näkökulmasta, joten julkisuuslain soveltamisalan piiriin mahdollisesti tulevien dokumenttien tunnistaminen ja luokittelu olisi erittäin haastavaa. Soveltamisalan laajennus aiheuttaisi muun ohella tietojärjestelmiin kohdistuvia, merkittäviä muutostarpeita, dokumenttien luokitteluun ja käsittelyyn liittyvää työtä, toimintaprosessien ja -tapojen muutoksia sekä pysyvän lisäresurssitarpeen tietopyyntöjen käsittelyssä ja valmistelussa. Patrian kokoluokkaa olevassa kansainvälisesti toimivassa konsernissa yksittäisten julkisuuslain piiriin tulevien toimintojen tai dokumenttien tunnistaminen, erottelu massasta ja hallinta olisi hyvin haastavaa.

Kokonaisuus johtaisi siihen, että Suomen puolustusalan yritysten asema kansainvälisessä kilpailussa laskisi merkittävästi, koska asioiden julkisuudesta tai salassapidosta päättäisi viime kädessä tuomioistuin. Lausuttavana olevan mietinnön perusteella jää epäselväksi, miten soveltamisalaltaan laajennettua julkisuuslakia sovellettaisiin yrityksen ulkomaalaisiin toimintoihin sekä ulkomaalaisten asiakkaiden ja kumppaneiden salassapitovaatimuksiin. Suomesta johdetun kansainvälisesti toimivan puolustusalan konsernissa asia olisi hyvin tulkinnanvarainen.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Patria-konserniin kuuluvat yritykset tuottavat tuotteita ja palveluja erittäin kilpailuilla kansainvälisillä markkinoilla. Toiminnan luonteen vuoksi on hyvin haastavaa tunnistaa julkisia asiakirjoja, koska suurin osa dokumentaatiosta on salassa pidettävää joko liikesalaisuuksien tai asiakkaiden maanpuolustuksellisesta roolista johtuen.

Yhtenä esimerkkinä voidaan todeta Yhdysvaltojen ITAR- ja EAR-määräykset, joita julkisuuslain muutostyössä ei ole huomioitu lainkaan. Em. Yhdysvaltojen määräykset rajoittavat tiedon ja asiakirjojen käyttöä huomattavasti tiukemmin kuin Suomen julkisuuslaki. Niiden rikkomiseen liittyä myös merkittäviä taloudellisia sanktioita. Tällaisen tiedon välittyminen tietopyyntöjen yhteydessä kolmansien osapuolien haltuun olisi merkittävä riski niin Suomen maineelle kuin Patrian liiketoiminnalle. Selvää on, että tällaisten tietopyyntöjen käsittely lisäisi merkittävästi hallinnollista taakkaa yrityksissä ja tuomioistuimissa.

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaatione näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

Patrian näkemyksen mukaan puolustus- ja turvallisuusalan yritykset tulisi jättää ehdotetun julkisuuslain 5 § muotoilussa lain soveltamisalan laajennuksen ulkopuolelle. Tämä voitaisiin toteuttaa ensisijaisesti siten, että julkisuuslain soveltamisalan laajennuksen ulkopuolelle rajattaisiin puolustus- ja turvallisuustoimialan yritykset. Vaihtoehtoisesti toteutustapana olisi jättää SEUT 346 artiklan ja puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (1531/2011) tarkoittamat hankinnat ja muutoin turvallisuusperusteella tehtävät suorahankinnat soveltamisalan ulkopuolelle.

2 luku

-

3 luku

-

4 luku

-

5 luku

-

6 luku

-

7 luku

-

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Haikarainen Ara
Patria Oyj